

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/46482,Malopolscy-Bohaterowie-Niepodleglosci-Alojzy-Kaczmarczyk-1896-1947.html>
26.02.2024, 23:06

Małopolscy Bohaterowie Niepodległości - Alojzy Kaczmarczyk (1896-1947)

Prezentujemy osoby, zasłużone dla odrodzenia wolnej ojczyzny, odznaczone Krzyżem lub Medalem Niepodległości, związane z Krakowem oraz Małopolską

Fr. 2177/47

..... 1947 r.

Krańów dnia ..13. listopada.....1947 r.

Prokurator wojłowej Prokuratury Rejonowej w Krakowie
 ..... Mł. Sława Stawiała.....
 w obecności:
 1/ o. t. c. r. o. t. y. .. ..
 2/ lekarna .. ..
 3/ o. d. e. y. .. ..

wy onał - dnia .. .. 1947 .. .. wyrok
 zniósł w sprawie .. ..
 .. ..
 urodził w dn. 21. 7. 1896 r. .. ..
 skazano go na .. ..
 z dnia .. ..
 .. ..
 .. ..
 .. ..
 .. ..
 .. ..
 .. ..

Konkurs edukacyjny

Niezdzięcieni 1918-2018

Pokolenia Niepodległej

Odkrywamy i upamiętniamy zasłużone dla Polski osoby
 odznaczone Krzyżem bądź Medalem Niepodległości

Konkurs edukacyjny

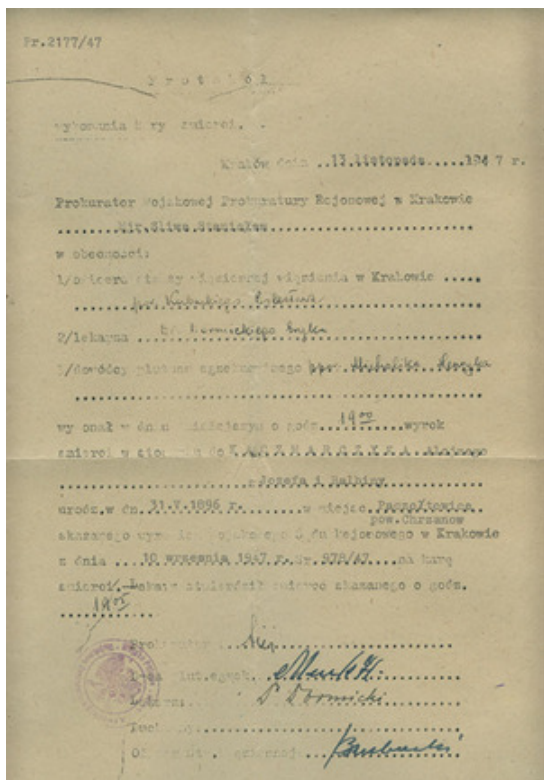
Niezdzięcieni 1918-2018

Pokolenia Niepodległej

Odkrywamy i upamiętniamy zasłużone dla Polski osoby
 odznaczone Krzyżem bądź Medalem Niepodległości

Bohaterem stycznia był legionista, powstaniec śląski, poseł i żołnierz Polskiego Państwa Podziemnego **Józef Ostafin**, a w lutym przypominamy Alojzego Kaczmarczyka, oficera Wojska Polskiego i Armii Krajowej, kierownika Komórki Doradztwa Politycznego Obszaru Południowego Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość oraz kierownika doradczego Komitetu Politycznego przy II ZG WiN. Wielkiego patriotę, odznaczony m.in. Krzyżem Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Niepodległości i Krzyżem I Brygady.

Z Paczółtowiec na front

Alojzy Kaczmarczyk urodził się 31 maja 1896 r. w Paczółtowicach niedaleko Krzeszowic. Był jednym z siedmiu synów Józefa – właściciela małego gospodarstwa rolnego i Balbiny z domu Banasiewicz – akuszerki. W 1908 r. ukończył sześcioletnią szkołę powszechną, a cztery lata później V Gimnazjum w Krakowie. W latach 1912-1917 studiował na krakowskiej Akademii Handlowej.

Już od 1911 r. należał do organizacji „Znicz”, później do „Zarzewia” i Drużyn Strzeleckich. 15 listopada 1913 r. wstąpił do 2. plut. 2. komp. w drużynie „Strzelca”, następnie objął funkcję instruktora w komendzie obwodu w Krzeszowicach.

6 września 1914 r., jako szeregowy żołnierz 6. batalionu I Brygady Legionów Polskich, wyruszył na front i brał udział w kampanii jesiennej. Przez dwa lata walczył nad Nidą, w rejonie Sandomierza oraz Lublina, w okolicach Wysokiego Litewskiego, a następnie na Wołyniu pod Kostiuchnowką, w rejonie Polskiej Góry, nad Styrem i Stochodem.

W 1916 r. z powodu choroby serca przeniesiono go do szpitala w Krakowie. W czasie rekonwalescencji zdał egzaminy na Akademii Handlowej. Potem został skierowany do Powiatowego Urzędu Zaciągu w Szczuczynie, a w 1917 r. przeniesiony do 2. komp. 5. pp.

W czasie kryzysu przysięgowego odmówił złożenia przysięgi na wierność cesarzowi, jak również wstąpienia do armii zaborczej. W związku z grożącym mu sądem polowym, za wiedzą przełożonych, opuścił jednostkę i ukrył się pod Siedlcami, gdzie pracował jako nauczyciel. 1 czerwca 1919 r. wrócił do służby wojskowej i został odkomenderowany do Szkoły Podchorążych w Warszawie, a 17 października – już jako podporucznik – trafił do służby w 5. pp w Warszawie, z którym wyruszył na front.

Kariera w administracji i wojenna konspiracja

10 lutego 1923 r. Alojzy Kaczmarczyk, w stopniu kapitana, został przeniesiony do rezerwy. Zamieszkał w Wilnie, gdzie pracował w oddziale Banku Polskiego. Jednocześnie rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Stefana Batorego. W 1929 r. przeszedł do służby w administracji państwowej. Początkowo na stanowisku naczelnika wydziału Urzędu Wojewódzkiego w Wilnie, następnie jako starosta powiatowy w Białymstoku (od 1929), Wołkowysku (od 1932) i Suwałkach (od 1935) oraz wicewojewoda w Stanisławowie (od 1935) i Nowogrodka (od 1937). Wojna zastała go na stanowisku starosty w Puławach, gdzie pracował od listopada 1937 r.

W czerwcu 1940 r. nasz bohater trafił do Krakowa i zamieszkał przy ul. Królewskiej, a następnie, gdy do miasta dotarła jego żona, przy ul. Grochowskiej. Pracował jako księgowy. Wkrótce złożył też przysięgę ZWZ, posługując się pseudonimami: „Karwowski”, „Rozmaryn”, „Wacław” i „Władysław”. Został szefem administracji zastępczej dla Okręgu ZWZ-AK Kraków. Funkcję tę pełnił w latach 1940-1943. W roku 1943 mianowano go szefem Wydziału Wojskowego Komendy Okręgu AK Kraków. Współpracując z Ludwikiem Muzyczką „Benedyktem”, szefem administracji zastępczej przy KG AK, organizował referaty wojskowe przy obwodach AK.

25 marca 1944 r. Kaczmarczyk został aresztowany w konsekwencji ujęcia komendanta Okręgu Kraków AK, Józefa Spychalskiego „Lutego”, w kotle założonym w jego domu. Jednak – za wiedzą przełożonego – dwukrotnie opuszczał więzienie, przekazując listy władz niemieckich do KG AK. W istocie wykorzystywał swoje misje dla ostrzeżenia KG AK i OK AK.

Po drugim wyjściu z więzienia, także na polecenie zwierzchników z AK, zakonspirował się w Warszawie. Ukrywał się pod fałszywym nazwiskiem, nie pełniąc już żadnych funkcji w strukturach AK, przewidziany do służby w organizacji „NIE”. Nie brał aktywnego udziału w walkach zbrojnych powstania warszawskiego. 2 września został wraz z córką wywieziony z transportem ludności cywilnej do KL Gross-Rosen. Stamtąd trafił do KL Mauthausen. Po oswobodzeniu 5 maja 1945 r. przez dwa miesiące przebywał w Linzu. Jednym z pierwszych transportów wrócił do kraju.

WiN - ostatni rozdział

Do Krakowa Kaczmarczyk przyjechał 27 lipca 1945 r. i zamieszkał u znajomych przy ul. Rzeszowskiej. Szybko wrócił do działalności konspiracyjnej pod pseudonimem „Zośka”. Jednocześnie przyjął pracę na stanowisku kierownika Wydziału Finansowego „Społem” w Krakowie. Pod koniec września na spotkaniu konspiracyjnym zapoznał się z deklaracją ideową Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, opracowaną przez Jana Rzepeckiego, prezesa I ZG WiN.

Na przełomie września i października skontaktował z Muzyczką swojego dawnego podkomendnego z czasów okupacji – Józefa Ostafina (tę postać przypominaliśmy w styczniu, w ramach naszego cyklu Małopolscy Bohaterowie Niepodległości). We trójkę opracowali nową wersję deklaracji ideowej WiN. Kaczmarczyk i Ostafin sporządzali ponadto referaty o tematyce gospodarczej i polityczno-społecznej.

Na spotkaniu z Franciszkiem Niepokólczyckim „Żejmianem”, zastępcą prezesa Obszaru Południowego WiN, Kaczmarczyk dostał zadanie stworzenia i kierowania Komórką Doradztwa Politycznego, jednak wkrótce – po aresztowaniu prezesa i innych osób z I ZG WiN – represje dotknęły także konspiratorów z Obszaru Południowego. W grudniu 1945 r. Kaczmarczyk stracił kontakt ze zwierzchnikami, utrzymywał jednak łączność z Ostafinem.

Aresztowanie, proces, wyrok

Alojzego Kaczmarczyka zatrzymano 19 września 1946 r. na ulicy. Został poddany śledztwu prowadzonemu przez specjalną grupę oficerów Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie oraz funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie. W grudniu 1946 r. trafił na pewien czas do więzienia Warszawa-Mokotów, a na początku następnego roku zeznawał jako świadek w procesie I ZG WiN. Przeważnie zaśłaniał się niepamięcią.

Potem Kaczmarczyka przywieziono z powrotem do Krakowa, gdzie czekał go pokazowy proces. Rozpoczął się on 11 sierpnia 1947 r. Przewodniczącym składu był ppłk Romuald Klimowiecki, ławnikami mjr Jan Zabłocki i mjr Józef Małachowski, a oskarżał ppłk Stanisław Zarakowski, zastępca naczelnego prokuratora wojskowego. Działacza WiN skazano na karę śmierci, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze oraz przepadek mienia. Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski.

Alojzego Kaczmarczyka stracono 13 listopada 1947 r. w więzieniu Montelupich w Krakowie. Miejsce jego pochówku pozostaje nieznane. Symboliczny grób znajduje się na cmentarzu Rakowickim. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego 17 stycznia 1992 r. unieważnił wyrok wydany 10 września 1947 r. w Krakowie uznając, iż zarzucane Kaczmarczykowi czyny były związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu państwa.

- Tekst powstał na podstawie biogramu Alojzego Kaczmarczyka, autorstwa dr. hab. Filipa Musiała, opublikowanego w tomie *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944-1956. Słownik biograficzny*, t. 2, Kraków-Warszawa-Wrocław 2004, s. 193-198.

- [Konkurs edukacyjny „Niezwycięzeni 1918-2018. Pokolenia Niepodległej”](#)
- [Filip Musiał, *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie \(1946-1955\)*, Kraków 2005, s. 474](#)
- [Akcja #Moja Niepodległa](#)
- [Małopolscy Bohaterowie Niepodległości](#)